

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De B. Artaldo, Ordinis Carthusiani, Ep. Bellicensi Conf. In Beugesia, Galliæ
Privincia. Commentarius Prævius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A

D

DE B. ARTALDO, ORDINIS

CARTHUSIANI, EP. BELLICENSI CONF.

IN BEUGESIA, GALLIÆ PROVINCIA.

J. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. B. Artaldi cultus, natales et vitæ institutum.

ANNO MCCVI.
Artaldus Car-
tusiæ Arce-
riensis in
Beugesia
alumnus,

Beugesiana provincia, quam nonnullis Sebusianam appellare placuit, Galliæ tractus est Rhodanum inter et Idanum situs: Idanus (l'Ains) eam a Brezia dividit; ceteri ejus limites sunt Burgundiæ comitatus, ager Geziacus, Sabaudia et Delphinatus. Le Bugey Galli vocant. Qua Rhodanum versus et Sissum (Sissel) urbem protenditur, exiguus quidam terræ tractus situs est, cui Vallis Romanæ (Val-Romey) nomen est inditum. Valromesium recentiores dicunt; alibi vero Veromæi vallem, et in Testamento Humberti, domini Montis-lupelli, anno 1256 condito, apud Guichenon in Bibliotheca Sebusiana centuria 1 pag. 148 Verrummeis appellatum invenio. Veronesium habet apographum nostrum Vitæ B. Artaldi, forsitan corrupte pro Veromesium, quod equidem ad Veromæi pagum accedit proprius. Porro in Valromesio et Gebennensi diocesi, cujus sedes Aniciacum Sabaudia Catholicorum discessione translata est, sita est Arveria, ubi B. Artaldus Cartusianorum, quorum Institutum erat amplexus, monasterium condidit et corporis sarcinam exiit.

licet a paucis
scriptoribus

2 Numero pauci B. Artaldi, Artoldi seu Arthaudi meminere scriptoris: in his Sammarthani fratres in Gallia Christiana, ubi de Episcopis Bellicensibus; D. Carolus Josephus Morotius in Theatro chronologico sacri Carthusiensis Ordinis pag. 43; Samuel Guichenonus in Serie chronographica episcoporum Bellicensium pag. 56 et 145: priore loco ex veteri Ms. canonii Portarum, in quo B. Artaldus Cartusianorum Instituto sese addidit, hæc compendio refert: Artholdus, adhuc et Carthusianus et Sanctus, dum hominum fugit frequentiam, ab hominum frequentia desideratur, et a solitudine et eremo d'Arvieres, lumine et cælo latitantem detegente, evocatur, et Bellicensi ecclesiæ præficitur circa annum salutis MCLXXXIV. Vix potuit bonus Vir per aliquot annos antistitis munere fungi, renuntiat ergo, renitente, sed nihil proficiente clero, etiam et populo, episcopatu, et ad solitudinem d'Arvieres, inter perpetua frigora, impiger reneat, ubi pie vivit, et pie moritur annosus valde: nam anno Salutis mccc, beatus Hugo, Lincolnensis in Anglia episcopus, senem, et Sanctum in cellula commorantem invisit.

et uno tantum
Martyrologo
celebratus;

5 E martyrologorum vero classe unus mihi Castellanus occurrit, qui B. Arnoldum Martyrologio suo Gallico hisce verbis, Latine redditis, ad diem 6 Octobris inseruit. Bellicæ in Brezia, Venerabilis Artaldus illius civitatis episcopus, ex Cartusianorum Ordine, cultus a populis ob

prodigia, quæ ad illius tumulum contigerunt: in quæ pauca observo. Brezia (la Bresse) Beatum ea de causa adscribit, quod Beugesia seu Baugesia haud raro scriptoribus Gallis pars sit Brezianæ provinciæ. Bellicæ vero propterea Beatum fortassis annunciat, quod hujus civitatis infulus gesserit: neque enim Belicæ B. Artaldo, quod quidem sciam, honores sacri spectatim exhibentur, neque illic sacræ illius exuvia, sed Arverie in diocesi Gebennensi seu Genevensi conquiscent. Porro Artaldum Venerabilis dumtaxat titulo a Castellano decorari, morari neminem debet: nam hunc sese titulum etiam vis adscribere, qui solenniori quidem, non tamen omni, cultu ecclesiastico carent, Castellanus ipse lectorem prævie monet.

4 Ex horum vero numero esse B. Artaldum, Guichenonus docet, verbis num. 2 transcriptis subjiciens, beatum Virum non modo in opinione sanctitatis apud omnes ex hac vita decessisse, sed etiam ab Ordinis sui alumnis tanquam Beatum coli consuevisse commemoratione; quæ sequitur: Vir Dei Arthaudus, ex Carthusiano grege ad Bellicensem præsulatum arcatus, senio confectus, ad claustrum sui quietem rediens, in Arverie eremo in pace Deo spiritum reddidit. Deo gratias. Justus ut palma florebit. Versum sequens Oratio excipit: Da nobis, quesumus, meritis et interventione B. Arthaudi, confessoris tui atque pontificis, ita viam hujus vitæ in stadio laboriosi certaminis pertransire, ut, quæ mundi sunt, postponentes, ad æternam requiem valeamus pervenire. Per Dominum nostrum etc. Hinc itaque qualiscumque illius cultus liquet: Beati vero titulum illi propterea adscripsi, quod hoc tantum apud suos ex jam dictis gaudeat, quamquam Sanctum subinde appellatum fuisse, non ignorem. Fecit id, ut alios taceam, Joannes de Passelaigue, Bellicensis episcopus, qui anno 1640 Artaldi reliquias Arverie visitavit et veneratus est, in confecto ea de re instrumento quod apud Guichenonum citatum pag. 145 videre est.

cultum tamen,
maxime in
Ordine Car-
thusiano,

3 Sic habet: Anno Salutis millesimo sexcentesimo quadragesimo, die vero nona mensis Augusti, ego Joannes indignissimus episcopus Bellicensis, rogatus a venerabilibus patribus Priore, et Religiosis monasterii de Arveria Ordinis Cartusiensis, de consensu et permissione illustrissimi et reverendissimi D. Justi episcopi Gebennensis (quippe in cujus, ut dixi, diocesi Arveria sita est) ossa et reliquias sancti Artholdi, quondam Bellicensis episcopi, ex dicto Carthusiano Ordine assumpti, in quadam sepulchro lapideo, prope et extra parvam portam chori ecclesiæ dicti monasterii de Arveria ad Meridiem inventas visitavi, easque devote veneratus, ea, qua

qualemcum-
que obtinuit
sub Beati
titulo.

A qua potui, reverentia reposui, sic signatum : Joannes episcopus Bellicensis, Fr. Claudius de Hée, Prior Petracastri (in *Beugesia*) convisitor provinciae praesens, Fr. Claudius Rosier Prior Arveriae. *Pauca haec de B. Artaldi cultu sacro nobis innouerunt : pauca item de ejusdem Actis, priusquam ad Beati res gestas properemus, hic annotamus.*

Secundum
ejus Acta,
quarum noti-
tia datur,

6 Acta beati Artaldi ad Majores nostros misit D. Leo da Vasseur e cartusia Borboniensi prope Gallionem (Gaillon, in diocesi Ebrouicensi) anno 1667, ut ex ejus litteris partim ea de re scriptis didici : unde porro his illa acceperit, quo fuerint auctore conscripta, aut quo tempore, nec ex supradictis litteris, nec ex ipsis Actis eruere potui; ad horum calcem haec verba subjecta leguntur : Vita ejus ex Ms., sed quibus qualibuscumque, non additur. Fortassis ipsemet Leo, quae ad nos Acta transmissit, ex Ordinis sui documentis hinc inde collectis exaravit. Certe scriptoris aetatem ab Artaldi aetate paulo ut minimum remotiorem innuere videntur verba, quibus num. 7 prodigia divinitus patrata ad Beati tumulum Jugiter coruscasse ait. Sed quisquis ista fuerit, id certum est, inter alia Ordinis sui documenta, praeter manibus illum habuisse Vitam S. Hugonis, Lincolnensis episcopi, ab auctore aequali conscriptam, e qua, quidquid de Hugone, Artaldum Arveriae visitante, num. 6 refert, mutuatus est; neque forte deterioris notae sunt monumenta cetera, quae consulit. Acta equeidem satis sincere scripta apparent; licet naevi quidam in apographo nostro occurrant momenti levioris, quos suis locis indicabimus. Nunc Beati res gestas ex Actis audiamus.

natus sub an-
num 1101
nobili loco in
Beugesia,

7 Si B. Artaldus, quod Acta referunt num. 7, ex hac vita discesserit anno Christi 1206, aetatis vero 103, fuerit in lucem editus anno 1101 aut sequenti : Valromesium, cujus num. 4 notitiam habes, patriam habuit, ortus Patre nobili, domino de Sothnode, ut num. 4 in Actis diserte legitur. Jam monui, naevos quosdam, sed levioris momenti, in apographo nostro subinde occurrere, qualis forte laet in voce Sothnode, pro qua verosimiliter scribendum Sotonod : hujusmodi enim locum, in Valromesio situm, Samuel Guichenonus in Historia Brexiae et Beugesiae Gallice scripta, part. 1 cap. 21, pag. 55 memorat, B. Artaldum Brexiae et Beugesiae viris illustribus his verbis adscribens : S. Arthaudus seu Artholdus, primus Carthusiae Arveriensis Prior, post quadragesimus septimus Bellicensis episcopus, domini de Sotonod in Valromesio filius. Porro Sotonod ex eodem Guichenono citato part. 2 pag. 106 castrum est in vico Songieu situm, cujus dominium in varias temporum lapsu familias, ibidem enumeratas, translatum fuit.

Sabaudiae
comitibus

8 His natalibus ortus, ad profanos honores et saeculi delicias aspirare B. Artaldus poterat : sed, inquit Acta, nobilitatem suam ad caelestem dignitatem consequendam convertit, calcatisque saeculi honoribus, ac aulae comitis Maurianensis spretis delitiis, Dei cultui se totum ab ipsa adolescentia dedicavit. Mauriana Sabaudiae tractus est, in quo civitas cognominis (S. Jean de Maurienne) episcopatu et comitatus titulo insignis ad Arcum fluvium; Artoldi aetate Sabaudiae comitibus parebat : sed Actorum scriptor, non modo Mauriennam, sed etiam Beugesiam, B. Artoldi patriam, cum adolesceret, penes Sabaudiae comites fuisse videtur innuere, cum tum patriae, Sabaudiae comitibus subjectae, quantum

Octobris Tomus III.

quidem apparet, tum nobilitatis suae titulo ad illorum aulam aditum Artaldo patuisse, non obscure significet : id vero difficultatis aliquid patitur, partim ex eo, quod B. Artaldus jam inde annis aliquot Cartusianum habitum prius gessisset, quam anno 1152, ut paulo post videbimus, Arveriensis Prior fuerit constitutus; partim vero ex eo, quod anno dumtaxat 1157 Sabaudiae comitibus Beugesiam cecidisse, nonnulli scribant.

9 In his Guichenonus, qui part. 1 Brexianae et Beugesianae Historiae cap. 9 pag. 18 Beugesiam scribit ab Henrico IV Imperatore Amedeo II Sabaudiae comiti, iis exceptis, quae in Beugesia Bellicensis episcopus, Nantuenses, Ambronienses et S. Ragneberti abbates possidebant, fuisse donatam anno 1157, quo tamen nullus Henricus imperabat. Verum ab hac sententia idem scriptor descivit lib. II cap. 3 Historiae Geneal. Domus Sabaudicae pag. 209 et seq., ubi Beugesiam Amedeo II Sabaudiae comiti ab Henrico III imperatore concessam scribit, cum hic anno 1077 per Sabaudiam Italiam adii, ut a Gregorio VII Romano Pontifice anathematis nexu solveretur : quo etiam loco priore sententiam, quam Pingonio tribuit, fabulosam appellat. Henrici in Italiam iter Lambertus Schafnaburgensis, scriptor aequalis, litteris tradidit, atque inter alia Amedeum ab Henrico provinciam quamdam Burgundiae (verosimiliter Beugesiam, regni Burgundici olim partem, et ditioni Sabaudicae vicinam) bonis omnibus locupletissimam impetrasse; quod postremam Guichenoni sententiam non parum confirmat; maxime cum alioquin statui nequeat, ut idem Guichenonus ait, quo pacto Beugesia ad Sabaudiae comites fuerit devoluta : ut adeo Actorum scriptor nihil hoc loci, quod temporum illorum historiae repugnet, videatur innuere. Quid porro de Artaldo memoret, audiamus.

AUCTORE
J. B.

tunc parente,

E

10 Artaldus, qui a teneris unguiculis divino cultui se totum addiderat, in tuto se esse non credidit, nisi ad innocentiam morum spontaneum vitae rigorem et perfectam mundi fugam adungeret : itaque, inquit Actorum scriptor, Carthusiam Portarum sub Bernardi, primi eremi (ejusdem) incolae et Prioris, sanctitate celebris, obedientia ingressus est. Tum B. Artaldum ab orationis studio, temperantia, vigiliis, animi demissione et accurata Cartusianarum constitutionum observantia, paucis quidem, non tamen mediocriter commendat, de quibus nec fas ambigere, nec opus est multa dicere : priusquam tamen alio progrediar, notitiam loci, in quo spiritualis militiae rudimenta potissimum hausit, ex Guichenoni Historia Brexiana et Morotii Theatro Cartusiano subjicio. Situm hoc Cartusianorum domicilium est in Beugesia haud procul S. Ragneberti oppido, S. Rambert Gallis dicto : originem suam debet Bernardo et Pontio, monachis Benedictinis, qui, ex Ambroniensi monasterio bona praesulis sui Desiderii venia arctioris vitae desiderio in locum vulgo Portes, ob rupes ita illic a natura dispositas, ut speciem quamdam portarum praeseferrent, sic nuncupatum, profecti et socii praedictisque sensim aucti, Cartusianum illuc institutum invexerunt.

Cartusianis
sese Institutis
addixit in
Cartusia
Portensi,

F

11 Ezstant ea de re ipsius Desiderii, Bernardum et Pontium a sua obedientia non modo solventis, sed et terras, quas in eremo Portarum Ambroniense monasterio possidebat, iisdem concedentis, litterae apud Guichenonum Beugesianis Monumentis insertae pag. 222 et seq. His

a Bernardo
Pontioque
condita :

ACTORUM
J. B.

ibidem præmittuntur quædam Falconis Lugdunensis episcopi litteræ, ex Portensis monasterii archivis depromptæ. Datæ sunt anno 1141, Innocentii II anno duodecimo, quo Bernardus Portarum Prior (verba Falconis recito) et fratres, quos ei Dominus paulatim per incrementa temporum aggregavit in prædicta Portarum heremo per viginti quinque et eo amplius annos Christo Domino deservierant: unde Bernardum, qui B. Artaldum Cartusiano habitu induit, sub annum 1115 Portarum Cartusiam incolere primum cepisse, efficitur. Idem hic Bernardus, primus hujus nominis Portarum Prior et fundator, præter B. Artaldum aliosque insignes viros, S. Anthelelmum etiam, Belicensem pariter dein episcopum, cujus Acta ab auctore æquali conscripta habes in Opere nostro tom. V Junii a pag. 227, Cartusianorum Ordini adjunxit. Annus porro, sub quem Cartusianorum Institutum amplexus est Artaldus, ex ejus Actis num. 7, ubi anno 1206, a conversione sua 86 obiisse dicitur, annus circiter fuisse colligitur Christi 1120.

B § II. B. Artaldus Arverie Cartusiam erigit, fit Belicensis episcopus, virtutibus et miraculis clarus moritur.

Bernardo præceptore Artaldus sibi Deoque vacavit usque ad annum 1152, quo Guigo, Majoris Cartusie Prior, totiusque Ordinis Cartusiani moderator a S. Brunone quartus, novam in Beugesia suorum coloniam collocare constituit, annuente Humberto Genevensi episcopo: hunc Humbertum de Grandson apographum nostrum vocat; sed num recte? Sammarthani fratres in Episcoporum Genevensium serie Humbertum de Gramont anno 1152 consignarunt; sexto vero post hunc loco Aymonem de Granon. Sammarthanis consonat Guichenonus Bibliothecæ Sebusianæ centuriæ 2 cap. 12, ubi donationi Humberti episcopi Genevensis, qua Cartusie Majori decimarum immunitatem concessit anno 1154, hæc de Humberto subjicit in Annotatis: E Grandimontensi familia apud Bugesios antiqua et nobili. Ut sit, Humberti in Majori Cartusiam munificentia suadet, eundem Guigoni novam in Beugesia coloniam meditantis faciem sese pronumque exhibuisse. Guigo vero, cui B. Artaldi virtus atque industria probe perspectæ erant, non alteri, quam Artaldo rei totius executionem curamque commisit, qui (Actorum verbis utor) Vir obediens ac quietis amator vastam Arverie solitudinem, non longe a castro paterno sitam, saxis et spinis asperam, nivibus coopertam, solisque ursoris ac feris perviam, elegit.

qua dein anno 1152 commo-
diorem incipit
anno 1142

15 Admovit manum operi Artaldus anno, ut dixi supra, 1152, totumque decennium loco illo inculto et aspero in magna penuria rerum perduravit; sic enim pergunt Acta: Ad quam anno Domini millesimo centesimo supra trigesimum secundum cum aliquot piis fratribus ascendens, in convalle, quæ modo Cœmeterium dicitur, vili opere, cellulas seu tuguriola construxit, ibique per decem annos in magna rerum penuria, divitiarum tamen spiritualium abun-

dantia locuples, omnibus asceticis exemplo factus, quo pacto humilitatem exercere, mundum ac seipsum spernere, Deum autem unice colere, et pie orare deberent, angelicam exegit vitam. Interea Humbertum in Genevensi cathedra excepit Arducius de Foucigni, qui non minus se Cartusianis Arveriensibus ac Humbertis, munificum præbuit: etenim B. Artaldi sociorumque virtutum odore illectus, quam incolebant sedem, coram ipse inspicere voluit, cujus asperitatem admiratus, auctor B. Artaldo exstitit, ut in paululum commodiorem locum se suosque transferret, pollicitus, tum operam suam condendis novis ædibus non defuturam, tum curaturum sese, ut Amedei III Sabaudie comitis, aliorumque insignium virorum, ad opus adeo pium liberalitas præsto esset; uti reipsa egregie præstitit.

14 Arducius enim, ut aiunt Acta, Arveriensis Carthusie decimas, ad se spectantes, dedit, ejusque hortatu Amedeus III et Humbertus, Belli-Joci dominus, symbolum quoque suam contulere; in quam rem Humberti, Sabaudie comitis, Amedei III filii, et Humberti, Belli-Joci Domini, litteræ citantur in Actis. Idem confirmant Thomæ Sabaudie comitis litteræ apud Guichenonum in Monumentis Beugesie pag. 177, quarum tale initium est: Ego Thomas comes Sabaudie et Marchio in Italia. Omnibus presentem cartam inspecturis notum facio, me pro remedio animæ nostræ et parentum nostrorum, in mea custodia domum Arverie suscepisse: cum enim prædicta domus prædecessorum nostrorum elemosynis sit fundata, justum est: eam tamquam res proprias me defensare. Mando igitur etc. Eadem de causa Ludovicus, Belli-Joci dominus, Arveriensem domum in patrociniis suum ac tutelam suscepit editis ea de litteris, quas apud Guichenonum citatum videre est integras, et inde excerpto sequentia: Ludovicus dominus Bellijoci, universis, ad quos præsentis litteræ pervenerint, salutem et dilectionem. Quoniam certum est, antecessores nostros pro salute animarum suarum domum Arverie Carthusiensis Ordinis cunctis diebus suæ vitæ dilexisset fortiter et defendisse, tamquam illam, quæ ab ipsis fundata... existit... nos prædictorum antecessorum laudabilem consuetudinem sequentes... volumus eandem domum et res ipsius... defendere ac manu tenere etc.

suasu et ope
Arducci epi-
scopi Geben-

E

15 Hinc etiam Amedeus III, et hujus filius Humbertus III, Sabaudie comites, Arveriensis Carthusie limites confirmarunt, ut intelligitur ex Humberti litteris apud Guichenonum in Monumentis regie domus Sabaudie pag. 57; ubi sic Humbertus loquitur: Ego quoque Humbertus filius ejus comes, patre meo jam defuncto, hoc ipsum laudo etc. Nullæ ex his litteris pro illius ætatis incuria annum, quo datæ sunt, exprimunt. Ex Guichenoni sententia Sabaudiam tenuit Amedeus III ab anno 1105 usque ad annum 1149; inde Humbertus III usque ad annum 1188; cui proxime successit Thomas hujus nominis I. Humbertum vero Belli-Joci Beaujeu (in diocesi Matiscenensi) dominum in Arveriensem Cartusiam munificum fuisse, infra mox videbimus. Duxit Humbertus hic in uxorem Alistiam, Amedei III Sabaudie comitis filiam, unde in Actis S. Artaldi num. 5 Humberti III Sabaudie comitis Sororius appellatur. Consule, si lubet, Guichenoniam regie domus Sabaudie Historiam pag. 250. Atque hi quidem Artaldo condendis novis ædibus adjutores fuere præcipui: nec defuerunt alii, quorum

nensis,
uti et aliorum

A quorum nomina meritaque grati Arvernienses ascetæ suis factis inscripserunt. Enumerationem singulorum ex Guichenoni Monumentis Beugesianis huc transcribo.

nobilium vi-
rorum,

16 Sic habet ille ex tabulario Cartusie Arverniensis, pag. 177: Amedeus comes Sabaudie, qui obtulit locum istum Deo et Beatæ Mariæ et Ordini Carthusiensis. Humbertus, dominus de Bellojoco, qui prædictam domum confirmavit et grangiam de Faollet acquisivit. Guichardus filius ejus, qui cellam unam fecit. Amedeus comes Sabaudie, qui nobis dimisit mille solidos, et Praalliam ab hominibus de Sasiriaco liberatam nobis tradidit perpetuo jure possidendam. Stephanus decanus Lugdunensis, qui unam cellam fecit. Artoldus, decanus de Sasiriaco, qui rectorium construxit. Petrus Senescallus Lugdunensis, qui fecit capitulum et grangiam de Ravoria contulit. Magister Pontius fecit hospitium Religiosorum domus inferioris cum cella Prioris. Aymo et Hugo de Varennes ædificaverunt ecclesiam. Aymo de Rivoria fecit dormitorium fratrum. Petrus de Chimilieu et duo fratres ejus ædificaverunt coquina. Quibus subduntur solo nomine: Henricus rex Angliæ, Pontius episcopus Matisconensis. Arduus (de quo supra) episcopus Gebennensis. Antelmus episcopus Patracensis, Bernardus et Guilielmus episcopi Bellicensis, Petrus episcopus Glandacensis. Perrinus de Luyriaco. Antelmus de Balma. Artaldus de sancto Romano. Hugo Palatinus.

tum clerico-
rum

17 Eosdem cartusie Arverniensis benefactores, partim suppressis, expressis partim nominibus, Guichenonus memorat in Historia Brexianæ et Beugesianæ secunda parte continuata pag. 9 e veteri Missali, ipsius B. Artaldi manu, ut creditur, cavato. Nominatim exprimit Henricum, Angliæ regem, Pontium Matisconensem, Arduum Genevensem, Antelmum Patracensem, Bernardum et Guilielmum Bellicenses, Petrum Glandevensem, episcopos; Perrinum de Luyriaco, Artoldum Seyseriacensem (de Seyserieu) et Stephanum Lugdunensem, decanos; Aymonem et Hugonem de Varennes, Aymonem de Rivoire, Antelmum de Balma, Artaldum de S. Romano, Hugonem Palatinum. His addit d'Anthon et Montis-lupelli dominos; denique biographus noster monachos Nantuacenses et regulares canonicos Bellicenses. De singulis pauca habe. De Amedeo III Sabaudie comite et Humberto Belli-joci domino vide dicta superius. Hunc anno 1189 defunctum præter alios reliquisse filium, scribit Andreas du Chesne Historia Burgundiæ lib. III cap. 87 et seq., Guichardum nempe Montpensierii in Arvernia dominum, inter Arverniensium benefactores num. 16 memoratum; ex hoc vero natum Ludovicum, Lugdunensis ecclesie canonicum, qui forte idem est, qui num. 14 Arveriam in clientalem suscepit, sequæ Belli-joci dominum dixit: hoc enim nomine alius Belli-joci dominus apud laudatum du Chesne istius familie genealogiam explicantem nullus legitur.

quam secula-
rium

18 Gallie Christianæ auctæ scriptores tom. IV col. 202 geminum Stephanum memorant, quorum alter sub annum 1173 Lugdunensis decanus fuit, de Roccatallia dictus; alter vero anno 1190, cui de Saintamour cognomen fuit: uter supra designatur, divinare non lubet; uti nec idemne sit Amedeus Sabaudie comes, qui primo et tertio loco ponitur, an diversus. Seiseriaci mentionem facit Guichenonus Historia Brexianæ et Beugesianæ part. II continuata pag. 104; et decanatum olim

fuisse scribit, qui ab anno 1606 mensæ capitulari ecclesie Bellicensis unitus est. Ceterum Artaldus vici illius decanus mihi aliunde ignotus est; Petrum Senescallum ait Menestrierus in Historia Lugdunensi pag. 552 die 3 Januarii Necrologio ecclesie Lugdunensis inscriptum. Pontius forte is, de quo charta fundationis Cartusie Majorevi anno 1116 confecta apud Morotium pag. 250, ubi Lugdunensis ecclesie magister appellatur. Aymoni de Varennes et Aymoni de Rivoria (Rivoire) hic memoratis Bernardus I Portarum Prior, sub quo B. Artaldus Cartusianus nomen dedit, inscripsit Epistolam de fuga sæculi, quæ existat tomo XXIV Bibliothecæ veterum Patrum editionis Lugdunensis a pag. 1501.

AUCTORE
J. B.

19 De Petro de Chimilieu, Artaldo de S. Romano, Hugone Palatino peculiare quidpiam nusquam reperi; neque, ut reperiam, necessum arbitror operosius incumbere. Henricus Angliæ rex hujus nominis secundus est, qui Carthusiam Withamiensem in Bathoniensi diecesi fundavit, et S. Hugonem, primum illius Priorem et Lincolnensem dein episcopum, singulari benevolentia complexus fuit; per quem forte Henrici in Arverniensem Cartusiam munificentia dimanavit. Matisconensem sedem adiit Pontius cognomento de Rochebaron sub annum 1144, ut tradunt Gallie Christianæ auctæ scriptores; Bellicensem Bernardus sub annum 1143 reliquit, habuitque successorem Guilielmum, ut Guichenonus scribit in Serie chronographica episcoporum Bellicensium. Inter episcopos vero Glandevenses in Gallia Christiana post conditam Arveriam nullus apparet, qui Petrus dictus sit; nisi forte sit Episcopus P., qui post annum 1190 Glandevensem sedem occupasse dicitur tom. III col. 1259. Ritus Latini archiepiscopus sub B. Artaldi avum Patrac sedisse, ex Innocentii III apud Baluzium litteris liquet; sed eorum nomina in occulto sunt: Innocentius Epist. apud Baluzium 31, data anno Pontificatus sui x, tertio decimo Kal. Maii, seu anno 1207 die 19 Aprilis archiepiscopum Patracensem docet, qui procedendum sit in causa suffraganeorum aliquot Græcorum, qui, occupata a Latinis Achaia, sedes suas deseruerant. Vix has in Achaia litteras Innocentius destinavit, quin alteras ad canonicos Patracenses scripserit eodem anno die 24 Aprilis, quibus illos monet,

liberalitate
donisque

electum a capitulo archiepiscopum a se confirmatum fuisse, ac consecratum; proin hunc debito honore susciperent. Anthelmum, Arverniensium benefactorum albo inscriptum, hunc fuisse, probabile duplici ex causa fit: prima est, quod electum et consecratum a se anno 1207 Patracensem episcopum Innocentius vocet dilectum filium A, in Litteris ad Thomam Maurocenium patriarcham Constantinopolitanum, quas apud Baluzium in Gestis ejusdem Pontificis pag. 66 habes. Altera est, quod in citatis Innocentii Gestis, ab auctore æquali scriptis, pag. 63 archiepiscopus ille Burgundio fuisse perhibeatur. Quæ si ita se habent, Anthelmus supradicto catalogo B. Artaldi ante annum 1207 defuncti manu inseri non potuit. Nihil tamen secius Anthelmum nullum ante annum 1207 Patracensem sedem occupasse, non ausim affirmare asserere.

F

20 Venio nunc ad Perrinum de Luyriaco, et Antelmum de Balma num. 16 recensitos. Alardi de Luyrieux, qui anno 1100 fuit, Guichenonus meminit Historia Brexianæ et Beugesianæ partis tertie part. II, pag. 142. Eodem teste, nepos huic fuit ex Humberto filio Petrus, qui anno 1229 testamentum

adjutus.

AUCTORE
J. B.

testamentum condidit, et supra forte Perrinus vocatur. Idem Guichenonus proxime citatus pag. 18 familiam de la Balme recenset, et illius caput fuisse ait Petrum de la Balme dominum du Turet et de Versey, quem anno 1500 vixisse ait, illique filium fuisse nomine Antelmum. Sed alterius ejusdem nominis familiae meminit tum pag. 22 parte tertia Historiae citatae, tum pag. 13, quae jam inde ab anno 1080 in Beugesia floruit, haec vero Sigibaldum de Balna, qui anno 1140 vixit, tulit; utraque Cartusianae familiae benefica fuit; et ex harum alterutra forte Antelmus, de quo agimus, duxit originem. Et horum quidem, ut diximus, Arveriensis Cartusiae benefactorum nomina continet ejusdem domus chartophylacium: reliquum est, ut et de iis, quos vetus Missale B. Artaldi manu, ut creditur, exaratum praeterea habet, pauca addamus.

quorum catalogus, forte ab ipso Artaldo confectus,

21 Sunt autem hi domini et d'Anthon, et Montis-lupelli. Floruisse saeculo xi dominorum d'Anthon familiam, ac Cartusianorum Ordini fuisse munificam, colligo ex Hugonis de Gebennis instrumeto, dicto Ordini concessio, quod apud Guichenonum in Bibliotheca Sebusiana centuria 2, cap. 58 videre est. Confectum id quidem fuit anno 1565; sed Guichardi ejusdem domini de Anthone his verbis meminit: Cum bonae memoriae Guichardus quondam dominus de Anthone dudum concesserit de gratia speciali et pro remedio animae suae et antecessorum suorum dilectis nostris viris totius Ordinis Cartusianensis indulgendo iisdem, quod ipsi Religiosi et eorum familiares et nuntii totius Ordinis Cartusiae, ut res eorumdem et bestiae universae per totam terram suam salvi et securi pertranscant absque aliqua exactione pedagii. Nos etc: in qua haec annotat Guichenonus: Immunitatem illam pedagii (de qua hic sermo) concessit (Guichardus) Ordini Carthusiansi anno mcc de consensu Guichardi de Anthone ejus filii sub sigillo Raynaudi archiepiscopi Lugdunensis. Floruisse similiter ea aetate dominos Montis-lupelli (Montluel, quod oppidum est ad Rhodanum tribus circiter leucis Lugduno distitum) similiter liquet ex privilegio, quod Cartusiano Portarum monasterio Humbertus Montis-lupelli dominus anno mcccvii concessit, et integrum exhibet citatus proxime Guichenonus centuria 1 cap. 48. His denique omnibus biographus noster canonicos Belicenses et monachos Nantuacenses accenset: est autem Nantua insigne monasterium Ordinis Cluniacensis in Beugesia; de his sermo redibit in Annotatis.

Arveriae servari dicitur.

22 Parcere quidem his omnibus poteram: sed in aetatem singulorum Arveriensis cartusiae benefactorum inquirere, ut potui, propterea volui, quod suo loquendi modo dubium Guichenonus faciat, num benefactorum illorum catalogus, veteri Missali inscriptus, etiam sit B. Artaldi manu, ut Missale ipsum, ex Arverensium opinione exaratus; quod, uti non inficior, ita haec tenus affirmare non ausim: id interim ex jam dictis asseri videtur posse, plerosque saltem in eo memoratos B. Artaldi aetate vixisse; atque adeo ab illo Missali isti antiquo inseri potuisse. Nunc ad B. Artaldum, Arveriae Priorem agentem, regredior. Ea erat B. Artaldo et alumnis ejus vivendi ratio, ut virtutum suarum odore non paucos ad idem vitae genus sectandum illexerint, adeo ut, inquit anonymus Vitae auctor, locus ille ex spelunca ferarum factus fuerit habitatio justorum sub B. Artoldi pia disciplina degen-

tium. Tum addit: Erat enim egregius pietatis D magister, rerum caducarum mirificus contemplator (seu potius contempтор) ac insignium mirificus operator. B. Artaldum, vivum mortuumque, prodigiis claruisse, anonymo facile assentior; sed doleo, haec universim dumtaxat dicta; neque ullum me prodigium, speciatim descriptum, invenisse, quod tamen Cartusianorum non tam incuriae; quam sua parce laudantium modestiae tribuendum existimo.

23 Arveriam moderante Artaldo, sedum schisma concussit Ecclesiam. Erepto e vivis Adriano IV summo Pontifice, Alexander III in ejus successorem creatus fuerat anno 1139 die 7 Septembris: sed rite collatam Alexandro dignitatem nefarie sibi usurpavit Octavianus, qui Victor III a suis salutatus est: cui Guido Cremensis non meliori jure subrogatus est, a quorum partibus Fridericus imperator, cognomento Anobardus, stetit. Quanto ea tempestate Cartusianus Ordo pro legitimo Pontifice et Ecclesia, duce potissimum S. Anhelmo, ex Cartusiano monacho Belicensi tunc episcopo, ardore dimicavit, ex illius Vita, tom. V Junii apud nos edita et ab aequali auctore conscripta, pag. 252 intelligi potest. Eodem spiritu animatus Artaldus continere sese non potuit, quin plurimas, narrante biographo, tum ad Alexandrum Pontificem, tum ad imperatorem litteras scripserit, quibus utrumque ad reddendam Ecclesiae pacem, pro viribus instigavit.

Exstinguendo Ecclesiam Schismati

24 Exstare usquam B. Artaldi sive ad Pontificem, sive ad imperatorem litteras, non didici: sed scripturarum ab illo ad Pontificem litterarum testem luculentum habemus ipsismet Alexandrum, cujus ad Artaldum, Arveriae Priorem, responsoriae tom. XXIV Bibliothecae Veterum Patrum editionis Lugdunensis pag. 1519 insertae sunt ex autographo, quod asseratur Arveriae. Epistola Pontificiae hujusmodi initium est: Alexander episcopus, [servus] servorum Dei, dilecto filio A. Prioris * Alveriae salutem et Apostolicam benedictionem. Artaldo nostro inscriptam esse liquet ex loco et tempore, quo scripta est. Data est enim Senonis iv Kalendas Martii: Alexander Papa pridie Kal. Octobris Senonas intravit ad hyemandum, inquit ad annum 1164 Chronicum Senonense apud Martene tom. III. Thesauri Anecdotorum col. 1455, quod ab anno 708 usque ad annum 1195 excurrit. Senonis autem moram traxit per annum et medium, indeque recessit, ut Baronius ex ejus Actis refert, celebrato Paschate, quod anno 1163 in diem iv, sequenti vero in 24 Aprilis incidebat: itaque cum data sit Senonis epistola mense Februario, anno 1165 aut 1166 scriptam fuisse oportet, quibus Artaldus Arveriae Prioratus munere fungebatur. Porro Pontifex id sere Artaldi litteris respondit, se neque novum judicium subire, neque dignitati suae posse valedicere, nisi Ecclesiam majori calamitati exponat: unde conjici potest, quo de argumento Artaldus ad Pontificem scripserit, a quo pietatis, simplicitatis, et rectae intentionis laudem tulit. Sic enim Pontifex: Dum piam simplicitatem et simplicem pietatem, qua communitus et inductus tuas nobis litteras destinasti, studio sollicitae considerationis attendimus, non id praesumptioni, sed devotioni potius imputamus: credentes hoc magis cordis puritate procedere, quam ex duplicitate qualibet evenire.

E

incumbit

* Priori

F

25 Magna enimvero apud Pontificem Alexandrum auctoritate valuisse B. Artaldum, necesse est, qui illi aut subeundi novi judicii, aut etiam abjiciendae

infusas Belicenses accipiat et ponit, abjiciendae

A abjiciendæ dignitatis Pontificiæ, quantum quidem e Pontificis responso apparet, ex cordis puritate tamen, ausus fuerit mentionem injicere, et hujusmodi ab illo, in summa rerum et Ecclesiæ perturbatione versante, responsum acceperit. Neque vero Viri virtutem Belicensis ecclesia minoris fecit. Amiserat illa sub annum 1184 Rainaldum seu Reginaldum, suum ex Ordine Carthusiensi episcopum. Ante Rainaldum episcopos habuerat Pontios, Bernardos, Anthelmos ejusdem Ordinis alumnos serie vix non continua sibi succedentes. Rainaldo rebus humanis erepto, ad Arveriensis se vertit Belicensis ecclesia, unde Artaldum sibi præsullem petiit: contra Artaldus destinatus sibi insulas fuga declinare tentavit; verum cælesti luce detectus, latebris egredi, et episcopali oneri seniles humeros subjicere compulsus est. Sic igitur quidem paruit Artaldus Belicensium votis, et commissi sibi gregis curam, dum illi præfuit, ut paucis dicam, strenue et cumulatissime gessit; sed, vix evoluta sæcennio, adstipulante votis ejus Clemente III summo Pontifice, Belicensem cathedram cum desideratissima Arveriensis solitudine sub annum 1190 commutavit, sibi Deoque reliquo vitæ cursu unice vacaturus.

virtutum
suarum odore

B 26 Illustre adeo religiosæ perfectionis exemplum, teste biographo, non paucos ad imitationem sui pertraxit: in his idem biographus Joannem Abundantiæ (canonicorum regularium S. Augustini abbatiæ in diocesi Gebennensi) abbatem collocat, quem in Arveriensis Carthusia anno 1202 defunctum, et pietatem suam scriptis a se variis litteris testatam reliquisse ait. Joannis Carthusiani litteras, quæ auctoris sui pietatem luculente produnt, exhibet tomus XXIV Bibliothecæ veterum Patrum, jam aliquoties laudatus, a pag. 1306 usque ad pag. 1318. Sed earum auctor epistola 5 ad Bernardum nepotem suum domus Portarum, non Arverię, se conceptis verbis alumnum inscribit. Morotius vero in Athenæo Carthusiensi ejusdem Ordinis scriptores, sua quemque ætate, enumerans, Epistolarum supradictarum auctorem refert ad annum 1155, neque alterius Joannis Cartusiani, nedum Arveriensis domus alumni, qui sæculo XII scripserit, mentionem facit; unde, quod quidem ad litteras a Joanne Cartusiano sæculo XII scriptas, attinet, dubitare cogor, an non fortassis Vitæ B. Artaldi scriptor, Epistolas, quæ Joannis Portensis fuerent, Joanni, Abundantiæ quondam abbati, nominum homonymia deceptus adscripserit. Ceterum de hoc Joanne præclara fit mentio, teste Guichenono in Necrologio cartusiæ de Meyria his verbis: Joannes ex abbate Abundantiæ Carthusianus Arverię, discipulus S. Artholdi, integritate vitæ, et singulari præcellens charitate obiit mcccii.

multos ad
institutum
suum lallieit,

C 27 Non infrequens fuit ea tempestate canonicorum regularium ad Carthusienses transmigratio: fecerant id ipsum jam inde a S. Brunonis tempore Stephani duo, alter Burgensis, Diensis alter; cujus rei luculentum testimonium perhibet Guigo Carthusiensis Prior in Vita S. Hugonis Gratianopolitani episcopi apud nos tom. I Aprilis pag. 40, ubi sic habet: Habebat autem (S. Bruno) socios Landuinum (qui post eum Carthusiæ Prior exstitit) duos Stephanos, Burgensem et Diensem (hi S. Rusi canonici fuerant, sed desiderio vitæ solitariæ ei, abbate favente, sese conjunxerant), Hugonem etiam, quem cognominabant Capellanum etc. Præstiterat id etiam S. Hugo, primum canonicus regularis, tum Carthusianus, ac denique Lincolnensis episcopus;

cujus Vitam ab auctore æquali conscriptam in Mss. habemus. De cujus canonicatu sic habet cap. 1 lib. 1: Et genitricis quidem solatio, cum primæ necdum metas ætatis attigisset, orbatu est, collegioque regularium una cum genitore in brevi postmodum sociatus. Quod et alibi loco non uno reperitur.

AUCTORE
J. B.

28 Ex eadem porro S. Hugonis Lincolnensis Vita ad verbum fere descripsit, quæ de hujus sancti præsulis ad B. Artaldum, Arverię apositis Belicensibus infulis commorantem, accessu num. 6 refert. Non exprimit quidem ille Artaldi nomen; sed lib. v cap. 14 Belicensem quondam episcopum ex Priore domus ejusdem (Arverię) assumptum ad cathedram diserte ait, ut dubitare non liceat, quin de B. Artaldo sermonem hic habeat. S. Hugonis ad B. Artaldum accessum Guichenonus in Serie chronologica episcoporum Belicensium anno 1205 illigavit; rectius biographus noster anno 1200: nam teste S. Hugonis Vitæ scriptore cap. 15, iter illud in Galliam Hugo agressus est, expleto jam uno post regis Johannis coronationem anno; Joannes autem anno 1199 die 27 Maii Angliæ rex coronatus fuit, ut scribit Matthæus Parisiensis in Historia Majori Angliæ. Non multis post annis B. Artaldus superstes fuit: obiit enim annis et meritis gravis, teste biographo, Pridiæ Nonas Octobris anno Domini mcccvi, ætatis suæ cv, conversionis vero lxxxv; honorifice sepultus a Bernardo Belicensi episcopo in parvo claustrum inter portas capituli et ecclesiæ, ubi ad tumulum ejus lapideum miracula facta dicuntur multa et insignia, sed quorum nulla, ut supra dictum est, ad nos notitia pervenit.

et miraculis
clarus moritur
1206.

E

VITA,

Auctore anonymo.

B. Artaldus Cartusianis
adscribitur, Arverię car-
tusiæ condit, fit Belicen-
sis episcopus, Arveriam
redit, et ibidem obit.

F

Beatæ memoriæ Artoldus sive Artaldus, Belicensis episcopus a, ex nobili dominorum de Sothnodo b stemmate in altis Veronesii jugis oriundus, nobilitatem suam ad cælestem dignitatem consequendam convertit; calcatisque sæculi honoribus, ac aula comitis Marianensis c spretis delitiis, Dei cultui se totum ab ipsa adolescentia dedicavit: a cujus famulatu, ut nulla posset occasione avocari, cartusiam Portarum d sub Bernardi primi eremi incolæ et Prioris, sanctitate celebris, obedientia ingressus est; ubi tyrocinia vitæ spiritualis exercens, admirandam sanctitatis futuræ spem eremicolis præbuit, quibuscum orationibus assiduis, jejuniis ac vigiliis incumbens, mira spiritus humilitate, piarumque constitutionum observantia ita eos præcelluit, ut reverendus Guigo, Prior Cartusiæ Majoris

Beatus post
annos aliquot,
in cartusia
Portarum
exactos,

a
b
c
d

MAJORE e, illum ad aliorum salutem operandam, novasque in diocesi Gebennensi, de præsulis Humberti de Grandson *f* voluntate, cellas construendas dignum reputaverit. Ad hoc igitur perficiendum Vir obediens ac quietis amator vastam Arveriae *g* solitudinem, non longe a castro paterno sitam, saxis et spinis asperam, nivibus coopertam, solisque ursis ac feris perviam, elegit.

2 Ad quam anno Domini millesimo centesimo supra trigesimum secundum cum aliquot piis fratribus ascendens, in convalle, quæ modo Cæmeterium dicitur, vili opere cellulas seu turguriola construxit; ibique per decem annos in magna rerum penuria, divitiarum tamen spiritualium abundantia locuples, omnibus ascetis exemplo factus, quo pacto humilitatem exercere, mundum ac seipsum spernere, Deum autem unice colere, et pie orare deberent, angelicam exegit vitam; quo usque virtutis ejus bonus odor circumquaque diffusus Arducium de Faucigny, Gebennensis ecclesiæ novum præsulem *h*, ad eum pertraxit; qui cum loci asperitatem miraretur, habitisque piis colloquiis, Artoldo *B* suavior extitit, sedes mutandi, ac in præcipiti montis aditu monasterium construendi: is summi Pontificis favorem, comitisque Amedæi *i* benevolentiam ac manus auxiliatrices haud sibi defuturas pollicitus; sicque mirifice ex tali colloquio exhilaratus præsul, ad sua reversus, quod gratanter promisit, fideliter adimplevit.

3 Etenim montes circumvicinos et locum a præfato comite Arveriensibus obtinuit: limites quoque a Lucio Papa II anno Domini *mcxlii* designari fecit *k*; omne jus decimarum ad se spectans liberaliter concessit; nonnullosque nobiles ecclesiasticos et sæculares ad præfati cænobii constructionem et dotationem instigavit. Unde Humbertus comes *l* donationes a patre Amedæo, Christo ejusque sanctæ Genitrici Mariæ, et Ordini Cartusienso anno ejusdem Christi *mcxlii* oblatas, ratas habuit et confirmavit: sicut et Humbertus Belli-Joci dominus, sororius prædicti comitis Humberti *m*, qui et grangiam *n* de Fauolet iis acquisivit. Aymo et Hugo de Varennes *o* domni Bernardi Portarum Prioris consanguinei ecclesiam ædificaverunt. Petrus senescallus Lugdunensis capitulum fecit; et grangiam de Lavarone contulit. Guichardus de Bello-Joco *p*, filius dicti Humberti, unam cellam fecit, sicut et Stephanus Lugdunensis unam. Aymo de Rivoire *q* dormitorium fratrum. Petrus de Chimilieu *r* et duo ejus fratres coquinam et Artoldus Saisyriaci decanus *s* refectoryum construxerunt. Magister vero Pontius *t* fecit hospitium Religiosorum domus inferioris cum cella Prioris. Monachi quoque Nantuacenses *u*, et regulares canonici Bellicenses *x* jus suum infra prælibatos confines concesserunt; per plures alii non solum eleemosynas, sed etiam suavi jugo Christi ibidem colla submiserunt; adeo ut locus ille ex spelunca ferarum factus fuerit habitatio justorum sub beati Artoldi pia disciplina degentium.

4 Erat enim egregius pietatis magister, rerum caducarum mirificus contemplator ***, ac insignium magnificus operator, Ecclesiæque tranquillitatis adeo studiosus, ut sæpe sæpius ad Alexandrum III, Romanorum Pontificem, et ad Fridericum Ænobarbum, imperatorem schismaticum, epistolas direxerit pacis ergo inter eos componendæ, et tranquillitatis Ecclesiæ restituen-

tuendæ *y*. Interea vero Raynaldus ex monacho Cartusie Bellicensis episcopus *z*, absoluto laudabiliter præsulatu, ultimo die Novembris anno Incarnati Verbi *mcxxxiv* ex humanis decessit. Unde orbatu præsule Bellicenses, cum jejuniis et orationibus idoneum pastorem sibi dari efflagitarent; superna inspiratione Prior Arveriae Artaldus, sanctitatis fama celebris, cleri universi delectu et maximo plebis applausu, electus est episcopus, qui ne delatum honorem reciperet, sylvarum saltus et Balmani *aa* latibula expetiit et requisivit. Sed non potuit diu tanta lux sub modio abscondi; dum enim ab omnibus quaereretur, lumine de celo super latitantem descendente detegitur, capitur et ad urbem trahitur; atque magna omnium jubilatione inauguratus in sedem episcopalem, clericorum ac civium quasi humeris subvectus, collocatur: susceptum autem non tam honorem, quam onus ea virtute ac vigilantia gessit, ut Dei beneplacitum impleret, creditæ plebis salutem miris modis promoveret, et nihil ex eis, quæ Apostolus in episcopo exigit, studiis et operibus desiderandum relinqueret.

5 Pristinum enim vitæ Cartusianæ institutum, in victus et vestitus austeritate, silentii observantia, orationum assiduitate retinuit, seque divino ministerio ac sacris concionibus addidit, quibus spiritualis medicus omnium morbos curaret, atque singulis ingereret religiosis actibus incitamenta virtutis, pauperum curam gessit præcipuam; adeo ut in eorum solatia omnia liberalissime erogaret, nec alimentis quotidianis parceret. Convoluit morientibus, invisit ægrotos, quibus etiam sæpe utramque mentis corporis sanitatem restituit, peccatores ad meliorem frugem reduxit; justos in bono confirmavit, dissentientes mira dexteritate ad invicem reconciliavit, nullumque ab opere Dei vacuum tempus excidere permisit. Tandem annis jam grandis, pastoralisque sollicitudinis fractus laboribus assiduis, Clementi III summo Pontifici *bb* mente propalata, de ejus assensu infusus deposuit *cc*, et pontificia dignitate se abdicans, ad pristinum Arveriae desertum, vitæ solitariae percupidus, et amore laboris Deo impendendæ servitutis accensus, remigravit, cælestemque ibi vitam et divinis totam contemplationibus ac officiis intentam per sexdecim fere annos instituit, multosque hoc suo exemplo ad mundi repudium pertraxit, ex quibus Joannes Abundantiæ *dd* abbas abundantiam sæculi cum penuria eremi magnanimitè commutans, in mira humilitate et vitæ integritate ibidem anno *mcxc* diem extremum peregit, cujus pietatem epistolæ de diversis scriptæ testantur.

6 Cum autem S. Hugo, Lincolnensis episcopus *ee*, in Angliam e domo suæ professionis Cartusia rediret anno *mc*, Arveriam circa festum SS. Jacobi et Christophori *ff*, quamvis esset propter loca montuosa ascensu difficilis, et ab itinere remotior, hac specialiter de causa expetiit. Beatus Artoldus, ex episcopo simplex cellicola effectus, præfati præsulis longo tempore exæstans desiderio, aspectu ipsius et affatu cupiebat refoveri, quod etiam per internuncios ei sæpius innotuerat: processerat quidem Vir ille beatus in diebus suis, et mediante jam mundanæ lucis occasu, ad interminabilis diei suspirabat ingressum, nec dissimiles animi, quamvis in ætate dissimili præfato sancto Præsuli erant. Jam enim caduca omnia, quæ jam ab annis teneris

inde ad cathedram Bellicensem evehitur, * contemplator

ubi a S. Hugone Lincolnensi inveniuntur,

ee

ff

A teneris vilipenderat, in gravi ætate fastidio habebat. Optato igitur uterque potitus colloquio, suæ singuli recessus conscientia ex alterius sanctitatis fulgore, dum sua vicissim occulta pandunt, splendidiore reddunt, qui tandem simul ad commune fratrum omnium venere colloquium. Tunc a Lincolnensi episcopo dominus quondam Bellicensis Antistes formam pacis, inter Franciæ et Angliæ reges *gg* initæ, sibi petit coram fratribus referri: nam concordia illorum ipsum interfuisse cognoverat. Ad quam Viri tanti petitionem ferventissimus Ordinis zelator, haud modice contristatus, ita leniter et quasi jocando ait: «O» inquit «domne Pater,» rumores audire et referre, etsi licet episcopis,» sed monachis non licet, et in cellas vel claustra rumores afferre non licet.» Hæc dicens, et cæteris fratribus, ad spiritualis ædificationis studium verba convertit, gratiisque ab Artoldo et cæteris fratribus actis de visitatione et elemosynis a defuncto rege Angliæ Henrico *hh* sibi missis, pius Hugo recessit.

* *supple Artoldo*

et valde senex moritur anno 1206.

B 7 Beatus vero Artoldus reliquos sex suæ vitæ annos in omni humilitatis, obedientiæ, patientiæ ac charitatis officio consummavit. Post hæc obitus sui divinitus factus conscius in morbum incidit, suavique habito de superna beatitudine colloquio cum domino Bernardo Bellicensi præsule Cartusiano *ii*, divino monitu illum illuc conveniente, datisque fratribus supremæ adhortationis officiis, et sanctis Ecclesiæ munitis Sacramentis, in cinere positus, gaudensque in Domino, inter verba orationis expiravit pridie Nonas Octobris anno Domini *kk*, ætatis suæ *cv*, conversionis *lxxxvi*. Ejus autem corpus ab eodem præsule Bernardo, assistentibus Guigone Arverniæ Priore *ll* cum cunctis fratribus et aliquot ex monachis Bellicensibus, honorifice sepultum est in parvo claustro inter portas capituli et ecclesiæ. Hujus autem Sancti merita apud Regem gloriæ præcelsa, plurima, et stupenda, quæ ad ejus tumulum facta sunt, miracula postea affatim prodidere. Divinæ enim virtutes ibidem jugiter coruscant, quibus infirmi et moribundi hujus sancti Pontificis precibus, solatia perceperunt ingentia, ad laudem Dei Omnipotentis, qui est in Sanctis mirabilis et benedictus in sæculorum secula. Amen.

ANNOTATA.

a Belica primaria civitas est Beugesiæ, de qua vide num. 1 *Comment. prævii*. Ex Guichenoni calculo episcopus ejus quadragesimus septimus fuit B. Artaldus ab anno circiter 1184 usque ad annum 1190.

b Sotonod Guichenonus scribit, estque Beugesiæ castrum in Veromæi valle, de qua vide num. 1 *Commentarii prævii*.

c Maurienna Sabaudia tractus est, in qua oppidum cognomine ad Arcum fluvium: parebat, cum B. Artaldus adolesceret, Sabaudia dominis, qui Sabaudia simul et Mauriennæ comites audiebant. Vide num. 8 et 9.

d Sita est in Beugesia haud procul oppido S. Ragneberti, et fundata a Bernardo et Pontio, monachis Benedictinis ad Cartusianum Institutum transeuntibus sub annum 1113. Vid. num. 10 et seq.

e Sita est in Delphinatu prope Gratianopolim, Ordinis Cartusiani caput, cui, uti et toti Ordini a S. Brunone quartus præfuit Guigo ab anno 1110 usque ad annum 1137. Hujus suc-

cessori Hugoni adscribitur annus initi regiminis 1152 apud Morotium pag. 21; sed legendum *mcxxxvii*, contextus docet.

f Legendum verosimiliter de Gramont. Vide num. 12.

g Arveria territorium est in Veromæi valle, de qua vide dicta num. 1.

h Subscripsit fundationi Cartusie Repausatorii anno 1131. Instrumentum edidit pro ecclesia de Condaminio anno 1171, in quo Henricum dominum de Focignaco (Foucigny) nepotem suum vocat. Vide Bibliothecam Guichenoni centuria 1 cap. 8 et 34.

i Hujus nominis III Sabaudia comes, pater Humberti, de quo ad litt. 1.

k Sedit a mense Martio anni 1144 usque ad Februarium anni proxime sequentis. Bulla, qua Arveriensis Carthusiæ limites fixit, data fuit anno 1144 die 2 Maii, teste Guichenono, ubi de eadem Carthusia agit.

l Humbertus III Sabaudiam tenuit ab anno 1149 usque ad annum 1188.

m Humbertus Belli-Joci dominus (de Beaujeu in diocesi Matisconensi) uxorem duxit Alisiam, Amedei III Sabaudia comitis filiam.

n Id est, prædium seu villam rusticam.

o De his vide num. 18. Varennes vicus est in diocesi Matisconensi.

p Monpensieri in Arvernia dominus.

q Vide num. 18.

r Occurrit apud Guichenonum hujus nominis parochia diocesis Belicensis in Beugesia sub vocabulo S. Andrea.

s Vide num. 18.

t Forte Pontius magister ecclesiæ Lugdunensis, de quo num. 18.

u Nantua Benedictinorum canobium est in Beugesia, quod a S. Amando episcopo Trajectensi conditum ac illius sepultura nobilitatum perpetram nonnulli voluere. Vide *Comment. prævium* in Vitam S. Amandi §§ 20 et 21.

x S. Augustini Institutum Belicenses canonici amplexi fuere anno 1142; qua de re exstat Innocentii secundi bulla apud Sammarthanos; secularem vero habitum resumpserunt anno 1377.

y Vide num. 25 et seqq.

z Evocatus est ad cathedram Belicensem anno 1178; anno sequenti sub Alexandro III Lateranensi concilio interfuit.

aa Gallice forte la Balme, cujus nominis loca in Beugesia Guichenonus tria recenset: La Balme in Veromæi valle, La Balme Pierre-chastel ad Rhodani ripam, La Balme sus Cordon. Verosimiliter primum hic biographus indicat, cum Arveria, unde Artaldus fugit, etiam in eadem valle sit sita.

bb Creatus est Pontifex anno 1177, obiit 1191.

cc Circa annum 1190.

dd Monasterium est in Chablasio juxta Dranciam fluvium, olim canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, ab abbata celebri S. Mauriti Agaunensis dependens, nunc Congregationis Fuliensis. Ita Guichenonus Bibliotheca Sebastianæ cent. 1 cap. 2 in Annotatis.

ee Colitur 17 Novembris.

ff 23 Julii.

gg Anno Domini mcc mense Maio in Ascensione Domini pax reformata est inter regem Francorum Philippum II et Joannem Angliæ regem, inter Vernonem et insulam Andeliaci (Andely) Rigordus de Gestis Philippi. Biographus S. Hugonis cap. 14. Expleto jam uno post regis

AUCTORE ANONYMO.

AUCTORE
ANONYMO.

regis Johannis coronationem anno, ad petitionem illius tranfretavit iterum beatus episcopus, ut interesset colloquio ipsius cum rege Francorum, in quo demum pax reformata est.

hh *Hujus nominis secundo. Obierat anno 1188.*
ii *Bernardus II Bellicensem cathedram occupabat anno 1198. Catalogus illustrium Carthusianorum, teste Guichenono, de illo hæc habet: Obiit vi Martii mcccvii Bernardus, ex Carthusiano Bellicensis episcopus, omnis virtutis et sanctitudinis speculum.*

kk *Guichenono teste in Historia Brevis et Beugesis, ita habet Catalogus illustrium Carthusiensium: Sanctus Artholdus, ex Cartusiano*

Bellicensis episcopus, stupendis miraculis clarus obiit anno mcccvi pridie Nonas Octobris. *Item Martyrologium ecclesie Lugdunensis: Secundo Nonas Octobris obiit Artoudus, bonæ memoriæ monachus Alveria et sacerdos, quondam episcopus Bellicensis.*

ll *Anno 1200 Guigo hic, Averia Prior, una cum Bernardo Bellicensi præsule mox memorato ortam inter Carthusianos Portarum et monachos Ynimontis litem composuit; ut ex confecto ea de re ab ipsis instrumento patet apud Guichenonum in Serie episcoporum Bellicensium pag. 58 et binis sequentibus,*

DIES SEPTIMA OCTOBRIS.

SANCTI, QUI NONIS OCTOBRIS COLUNTUR.

- S**ancta Justina V. M. Patavii in Italia.
- B** SS. Marcellus et Apuleius MM. Romæ.
- S.** Eumenius episcopus conf. Alexandriae in Ægypto.
- SS.** Sergius et Bacchus martyres in Syria.
- S.** Julia virgo martyr in Syria.
- SS.** Quartus et Marcellinus Capuæ in Campania Italiae.
- S.** Marcus Papa confessor Romæ.
- S.** Helanus presbyt. conf. in pago Remensi in Gallia.
- C** **S.** Leopardinus monachus M. Albinaci in pago Borbonico.
- S.** Augustus presbyt. abbas apud Bituricas in Gallia.
- S.** Palladius episc. conf. Mediolani Santonum in Aquitania secunda.
- S.** Ositha vel Osgitha, V. M. in sui nominis oppidulo comitatus Essexiæ in Anglia.
- S.** Adelgisus episc. Novariensis conf. in ducatu Mediolanensi.
- S.** Martinus primus abbas Belli-fontis, nunc Vallisparadisi, in Legionensi regno Hispaniæ.
- S.** Geroldus Coloniensis, pro martyre cultus, apud Cremonam in Insubria.
- F** **S.** Pipio diaconus conf. Bellinæ in Vastinensi Gallia tractu.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES RELATI.

Sanctæ Pharaïldis corporis Gandavum relationem hac die signat Ms. Florarium Sanctorum hoc modo: Apud Gandavum Relatio sanctæ Pharaïldis virginis, sororis sanctæ Gudulæ virginis, de stirpe Karolidarum. Hujus sanctæ Virginis gesta exposita apud nos sunt, de ejusdemque translationibus actum est die

iv Januarii.

S. Virgilius. Arelatensis archiepiscopus in Gallia, hodie legitur apud Bucelinum in Menologio Benedictino. Actum de eo in Opere nostro est die

v Martii.

Marci eremite in Ægypto, qui Anachoretarum

Vitas scribebat, hodie meminit Franciscus Maurolycus in suo Martyrologio, eumque secuti sunt Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum, qui non leguntur in Romano, auctorque Martyrologii Germanici, at de cultu illius nil proferunt. Vide, quæ de eodem annotata apud nos sunt in Synopsi historica de altero S. Marco monacho in Ægypto ad diem

v Martii.

SS. Silvii, Hilarii, et Honorati, episcoporum confessorum, et Pappoli episcopi et martyris Inventionem Tolosæ hoc die memorat Molanus. Simili modo Saussayus in Martyrologio Gallicano ad eundem die habet: Tolosæ inventio sancti Pappoli episcopi et martyris, ne non